

Novetats florístiques al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, i addenda de noves localitats d'espècies poc citades

Josep Canals Palau

Servei de Parcs Naturals
Diputació de Barcelona

Recentment dues publicacions han contribuït a actualitzar el catàleg de la flora vascular al massís de Sant Llorenç del Munt i l'Obac.

La nostra comunicació pretén actualitzar les dades, encara fresques, d'aquests dos treballs amb l'aportació de dotze novetats botàniques del Parc Natural. Així mateix aprofitant l'avinentsa que ens ofereix aquesta publicació, donarem noves localitzacions d'espècies ja conegudes a la muntanya però rares.

Analitzarem la distribució i abundància de les noves localitats. Comentarem, també, el seguiment de les poblacions d'algunes d'aquestes espècies, que es troben afectades negativament per la pressió d'herbívors i d'activitats humanes.

Noves espècies

Thalictrum tuberosum
Tetragonolobus maritimus
Epilobium angustifolium
Althaea cannabina subsp. cannabina
Pastinaca sativa subsp. sativa
Convolvulus lanuginosus
Bidens subalternans
Bidens frondosa
Centaurea collina
Cathananche caerulea
Gymnadenia conopsea
Orchis sambucina subsp. insularis

Noves localitats d'espècies poc citades

Filipendula vulgaris
Pistacia terebinthus
Monotropa hypopitys
Fritillaria pyrenaica subsp. boissieri
Iris lutescens subsp. lutescens
Cephalanthera damasonium
Orchis ustulata
Orchis maculata
Barlia robertiana
Ophrys fusca subsp. omegaifera
Arum italicum

Noves espècies

Thalictrum tuberosum (ranunculàcia)

Viu a vores de camins, i entremig de clarianes de pinedes de pinassa i rojalet. Acompanyada de jonça i barballó.

Dues localitats, amb nombrosos peus. Torrent del Còdol Llarg (Mura, DG 1215): força abundant. Serra de Mussarra (Monistrol de Calders, DG 1720 i 1721).

Fora de l'àmbit del Parc: torrent de les Esqueies i a la baga de Puig Gili (Mura, DG 1318 i 1517).

Tetragonolobus maritimus (papilionàcia)

Vora del bosc, arran d'un rec.

La Coma (Mura, DG 1417). Indret humit. No massa abundant.

Epilobium angustifolium (onagràcia)

Després dels incendis ocorreguts al Parc els anys 1986 i 1994 es va fer força present en indrets una mica humits i d'exposició nord. Amb el temps i a mesura que la coberta vegetal continua la successió després de l'incendi, es rari-fica fins a fer-se indetectable. És per això que pensem que les seves poblacions són molt fluctuants. Només dues localitats no estan vinculades als incendis, però en aquests indrets hi havia molts pocs peus.

Presentem les seves localitats referint-nos a la data que van ser observades, ja que fora d'aquestes dates no s'han tornat a observar. Però potser ha faltat un seguiment més exhaustiu. Pensem que després dels incendis es fa comuna en els llocs humits.

S'ha observat el mateix comportament a Montserrat, després dels incendis de 1986 i 1994, però no hem pogut consultar-ne la font bibliogràfica.

Primavera de 1987. Dues localitats: font de l'Olla (Mura, DG 1511) i al cremat de l'Obac de l'any anterior (la Riba, Matadepera, DG 1508).

Setembre de 1987: la Bassa Nova (Mura, DG 1413).

Octubre de 1987: al cremat de l'Obac i encara florida (la Riba, Matadepera, DG 1508).

Primavera de 1995: força abundant al cremat de l'estiu anterior a l'obaga dels Baiarols (Sant Llorenç Savall, DG 1915).

Althaea cannabina subsp. cannabina (malvàcia)

Vinyes abandonades de fa anys, acompanyada de fonoll i fanal.

Dues localitats un xic separades: cal Padre (el Pont de Vilomara, DG 0915) i ca la Miquela (Mura, DG 1015). No massa abundant.

Pastinaca sativa subsp. sativa (apiàcia)

Viu en marges, a la vora d'horts i altres conreus. En algun lloc els conreus han estat abandonats fa anys. Acompanyada de bardisses, saüc, èvol i fonoll.

Hem parlat amb pagesos de la zona i no recorden si mai s'hi han cultivat xirivies. Per la qual cosa cal pensar que, si s'ha naturalitzat, aquest fet va ocórrer fa temps.

Font de la Mascarosa (Mura, DG 1417) i la Blanquera-font del Formatget-el Foradot (Mura, DG 1416).

Convolvulus lanuginosus (convolvulàcia)

Codina assolellada, entremig de farigola i estepa blanca.

Única localitat: unes 30 mates en 300 m². Carena de Casajoana (DG 1112).

***Bidens subalternans* (composta)**

Vores de carreteres, ruderal.

Té un cicle vegetatiu curiós: és molt ràpid i el completa entre final d'estiu i principi de tardor. Les llavors germinen amb les primeres pluges d'agost, floreix a principi de setembre i a mig setembre ja s'observen les primeres llavors madures. El fred de novembre la mata. Introduïda.

Dues localitat dins el Parc: unes 12 mates, en un tram d'uns 100 m de carretera a Alzina del Salari (Mura, DG 1511), i unes 6 mates al riu Ripoll (les Arenes, Castellar del Vallès, DG 2110).

Tres localitats fora: unes 6 mates al camí dels Monjos quan surt del Parc (Matadepera, DG 1808), a la vora de la carretera B 1415, entre els quilòmetres 20 i 22 (Terrassa, DG 2106) i, la més abundant, a la carretera B 122, km 4 al 6, aproximadament (Terrassa, DG 1505, 1405 i 1406).

***Bidens frondosa* (composta)**

Típica de llocs humits i vores de riu. Introduïda.

Riu Ripoll, entre les cotes 350 a 380 m. Aproximadament, de Castellar del Vallès a Sant Llorenç Savall (DG 2012, 2110, 2111 i 2112).

***Centaurea collina* (composta)**

Viu en camps abandonats i les seves vores. Acompanyada d'espernallac, altres centàurees i fanal.

A tot el Parc i a alguna localitat fora de l'àmbit. Per l'observació de les poblacions i perquè fins ara encara no havia estat citada, pensem que està en fase d'expansió: vall d'Horta (Sant Llorenç Savall, DG 1814 i 1914); el puig de la Balma, plana del Llobet, balma de Sestricó, camps de la Mata (Mura, DG 1316, 1516, 1616 i 1316); ca l'Oliva (el Pont de Vilomara, DG 0914); torrent de la Saiola (Rellinars, DG 1109); camps de ca n' Amat (Terrassa, DG 1504), i la Barata, camps de can Pèlacs, can Torres (Matadepera, DG 1610 i 1908).

***Cathananche caerulea* (composta)**

Vores de pistes forestals, i entremig de boscos de pinassa i rojalet esclarissats.

Diverses localitats distants: sot del Turó del Mal Pas (Mura, DG 1313), Ramonet (Talamanca, DG 1419), vall d'Horta (Marquet de les Roques, pont de la Muntada i torrent de les Acàcies de la Muntada; Sant Llorenç Savall; DG 1814, 1914 i 1915), les Fraus de l'Otzet (Monistrol de Calders, DG 1820), coll de la Descàrrega (Granera, DG 1919) i riera de la Roca (Granera, DG 1920).

***Gymnadenia conopsea* (orquidàcia)**

En clarianes de boscos de pinassa, acompanyada de jonça, orella de llebre i fanal. En indrets no massa exposats al sol.

Havia estat citada a Mura la primera meitat d'aquest segle per Pius Font i Quer, i sembla que encara no havia estat retrobada.

Les Esqueies i Ramonet (Mura, DG 1417 i 1418) i al sot del Galí (Sant Llorenç Savall, DG 1918).

***Orchis sambucina* subsp. *insularis* (orquidàcia)**

En una única codina relativament humida (exposada a nord), entremig de sajolida, abellera groga, farigola, narcís groc i estepa borrera, entre d'altres. Creiem que hi un fort perill per a aquesta població tan particular pel gran augment de la població de senglar. Darrerament en floreixen menys de

la meitat dels peus observats la primera vegada que va ser vista. Comença a estar massa regirat. Primavera de 1996: uns 15 peus florits i 10 més sense inflorescència (menys fàcils de veure). L'any següent només van florir 6 peus.

Carena del Pagès, Sant Llorenç Savall (DG 1712). Únic clap d'uns 400 m².

Noves localitats d'espècies poc citades

***Filipendula vulgaris* (rosàcia)**

Prats mesoxeròfils.

Dues localitats. Baga de la Vila (Mura, DG 1416), localitat molt reduïda: 3 o 4 peus en una zona de bosc obert. La Mola (Matadepera, DG 1810), clap reduït però molt abundant, localitat molt probablement ja coneguda.

***Pistacia terebinthus* (anacardiàcies)**

Aquesta espècie es rarifica com més a l'est i sud de la zona objecte d'estudi. En aquestes localitats, amb menor abundància d'individus, és present un cert grau d'hibridació amb la mata o llentiscle. Ocupa indrets careners, pedregosos i esclarissats, entremig d'alzines i savines.

A ponent i al nord arriba a ser abundant entremig d'aurons blancs. En bagues relativament seques i esclarissades.

Torrent del Castellot (Mura, DG 1217, 1317 i 1316); Reixac, la Blanquera, l'Espinenca (Mura, DG 1416 i 1516); els Emprius (Mura, DG 1715); Puig Andreu, Puig Bo (Mura, DG 1314 i 1414); el Castellar (Mura, DG 1513), i Roques d'Aguilar (Castellar del Vallès, DG 2211).

***Monotropa hipopitys* (pirolàcia)**

Curiosa planta sapròfita. La seva florida està molt lligada a les condicions meteorològiques, necessita una primavera regularment plujosa. Potser per aquest fet i perquè és una planta de poc port no ha estat gaire vista.

Creu de la Vila (Mura, DG 1416); collet de Reixac (Mura, DG 1415); coma d'Abella (Matadepera, DG 1710); sud del pla dels Ginebres (Matadepera, DG 1712); la Gorina (Mura, DG 1313); Serrallonga (Mura, DG 1414); Serrallarga (Terrassa, DG 1408); Puig Andreu (Mura, DG 1314), i les planes de la Vall (Mura, DG 1618).

***Fritillaria pyrenaica* subsp. *boissieri* (liliàcia)**

Com tantes altres bulboses, que viuen sobretot en codines de sòl poc profund, està molt afectada pel senglar i el trepig humà.

Creu dels Alls (Mura, DG 1213); pujol de la Mata (Mura, DG 1515); coll de la Sabatera (Mura, DG 1615); turó d'en Griera (Matadepera, DG 1711), i carena de la Font de l'Om (Matadepera, DG 1811).

***Iris lutescens* subsp. *lutescens* (iridàcia)**

Viu en codines amb un cert gruix de terra.

Era dels Enrics (Mura, DG 1313); coma d'Ader (Mura, DG 1514), i Roques d'Aguilar (Castellar del Vallès, DG 2211).

***Cephalanthera damasonium* (orquidàcia)**

En pinedes de pinassa i alzinars esclarissats.

Serra de Sant Lleir (Mura, DG 1616) i carena de l'Era dels Enrics (Mura, DG 1314).

Fora de l'àmbit del Parc: les Esqueies (Mura, DG 1318).

Orchis ustulata (orquidàcia)

Vores i clarianes de pinedes de pinassa i rojalet.

Baga de la Vila (Mura, DG 1416); l'Espinenca (Mura, DG 1516); collet de Reixac (Mura, DG 1415); pujol del Mas (Mura, DG 1518); baga de Puig Gili (Mura, DG 1517), i serra de Sant Lleïr (Mura, DG 1617).

Orchis maculata (orquidàcia)

En raconades ombrívoles i humides, i vorades de bosc.

Collet de Lligabosses (Monistrol de Calders, DG 1720); les Rafardes (Mura, DG 1718), i la Barata (Matadepera, DG 1510).

Barlia robertiana (orquidàcia)

Llocs oberts, herbeis, boscos clars.

És molt litoral i penetra poc a l'interior, on es fa rara. Té dos perills: és arrencada per acció de l'home, segurament a causa de la seva vistositat, i per la manca d'herbívors que aclareixin la vegetació.

Les Escomes: fora del Parc (Mura, DG 1517). Vall d'Horta (Sant Llorenç Savall, DG 1914); riera Seca (Sant Llorenç Savall, DG 2011); sot de la Carda (Sant Llorenç Savall, DG 2110), i la Boada (Rellinars, DG 1110).

Ophrys fusca subsp. omegaifera (orquidàcia)

Viu en vinyes abandonades i pinedes esclarissades.

L'Espluga (Mura, DG 1212); la Coma (Mura, DG 1417); Creu de la Vila, baga de la Vila, Reixac (Mura, DG 1416); els Codolosos (Mura, DG 1415); les Escomes (Mura, DG 1518); el Pal (Mura, DG 1618), i Creu de Ricó (Sant Llorenç Savall, DG 2014).

Arum italicum (aràcia)

Coneguda al vessant est del massís, a les ribes del Ripoll.

Noves localitats: gorg del Padre, font del Xasquet, la Blanquera (Mura, DG 1416, 1516, 1517). El Guitart (Terrassa, DG 1405).

Conclusions

La major part de les novetats han estat localitzades a la zona de ponent del Parc, on potser els botànics han voltat menys. Hi penetren espècies més pròpies del territori ausosegàrric.

Agraïments

Paco Lloret (Departament d'Ecologia, UAB), Vicenç Bros i Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona.

Bibliografia

Bolòs, O. de, *et al.* (1990): *Flora manual dels Països Catalans*. Barcelona: Editorial Barcino.

Bolòs, A. de; Bolòs, O. de (1950): *Vegetación de las Comarcas Barcelonesas*. Barcelona: Instituto Español de Estudios Mediterráneos.

Bolòs, O. de; Vigo, J. (1984, 1990 i 1996): *Flora dels Països Catalans*. Barcelona: Editorial Barcino.

Centre Excursionista de Terrassa (1988): *Mapa de Sant Llorenç del Munt i serra de l'Obac*. Terrassa: Editorial Albada.

Davies, P.; Davies, J. (1988): *Wild orchids of Britain and Europ*. London: The Hogarth press.

Diversos (1987, 1990 i 1997): *Memòries de les Trobades d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

Hernández i Cardona, A.M. (1993): *Estudi florístic de Sant Llorenç del Munt i l'Obac*. Castellar del Vallès: Indústries Gràfiques Castellar.

Pintó, J.; Panareda, J. (1995): *Mapa de vegetació, Sant Llorenç del Munt*. Terrassa: Editorial Aster.

Sanz, H. (1995): *Guia de camp de les orquídies de Catalunya*. Barcelona: Editorial Montblanc-Martín.